SEFERBERLİK MAHŞERİ

Büyük Harpte Yozgat

S. Burhanettin Kapusuzoğlu

ÖTÜKEN

S. Burhanettin Kapusuzoğlu; 1972 yılında Yozgat'ta doğdu. İlim, kültür ve sanat konularının entelektüel seviyede konuşulduğu sohbet meclisi, geleneği ve kütüphanesi olan geniş bir aile ocağında yetişti. Tahsilinin Yozgat safhasını Yozgat Lisesi'nden mezun olarak tamamladı. Daha sonra Kayseri'ye giderek Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yüksek tahsil yaptı. Halen bir kamu kurumunda Müşavir olarak hizmet etmektedir. Arapça, Farsça ve Almanca bilmektedir.

Ailesinden tevarüs ettiği hazinenin muazzam imkânı sayesinde tarih, medeniyet ve kültür meselelerine erken yaşta âşina oldu. Fakülte yıllarından itibaren düzenli olarak çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya başladı. Bilhassa Bozok tarihi, kültürü ve halk bilimine dair hepsi sahasında ilk olan derleme ve araştırmalarını yazı konusu yaptı.

Yozgat'ı köyleri ile birlikte defalarca dolaştı, derlemeler yaptı ve geniş bir kültür envanteri çıkardı. Yozgat'ta kültür ve sanat çalışmaları yürüttü, projeler yaptı. I. Uluslararası Bozok Sempozyumu'nun düzenlenmesini sağladı. Uzun süre devam eden Bozok Konferansları adıyla sohbet toplantıları tertip etti. Yozgat Valiliği tarafından düzenlenen Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülleri'nin ve Abbas Sayar Hikâye Yarışması'nın jüri üyeleri arasında bulundu. 26 Aralık 2009 tarihinde, Araştırma Dalında Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülü'ne lâyık görüldü.

Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik katkılarından dolayı 23 Ocak 2014 tarihinde Kazakistan Büyükelçiliği'nde düzenlenen bir törenle Kazakistan Dostluk Madalyası tevcih edildi. TYB ve ESKADER'in, 2015 Kültür Sanat Ödülleri'ne Şehir Dalında lâyık görüldü.

İçindekiler

Birkaç Söz 13

Giriş

"Bildir Ahvalimi Yâre Turnalar"

Gündönümünde Yozgat 19
İkbâlden İdbara Bir Yozgat Serencamı 19
Cepheden Cepheye Atılırken Dert Teknesinde Umut Yeşertmek 26
Memleketin Adının Usata Çıktığıdır 29
Yozgat Müdafa-yı Hukuk Cemiyeti 33
Anadolu Kadınları Müdafa-yı Vatan Cemiyeti Yozgat Şubesi 38
Ankara Fetvası ve Yozgatlı Alimler 39
Mekteb-i Sultânî'nin Yaşlıları 41
Yozgat Matbuatı ve Mitingler 44
Ve Zafer! "Ben Susuyum Kemiklerim Söylesin!" 46
Mustafa Kemâl Paşa'nın Yozgat'a Geldiğidir 46

Birinci Bölüm

"Şaşmışam Vaslından Âyâ, Sana Hayret mi Deyem"

Kurtuluşun Sarıklı Mücahitleri: Son Devrin Büyük Alimleri 63
Millî Mücadele'de Bir Maneviyat Serdarı: Şakir Efendi 64
Sorgunlu Hacı Ahmed Efendi 76
Çandırlı Şeyh Hacı Abdullah Efendi 79
Müftü Müezzinzade Abdullah Efendi ve Boğazlıyan Kuva-yı Milliyesi 85
Çanakkale Cephesi'nde Bir Tabur İmamı: Gamlı Baba 88
Kadışehirli Davud Efendi 94
Paşaköy'de Cepheyi Bekleyen Sırlı Zat: Hacı Arif Efendi 96
Poyrazlılı Muharrem Feyzi Efendi 99
Yozgat Müftüsü Şeyh Mehmed Hulusi Efendi 109
Müftü Hasan Efendi'nin Zafernamesi 134

İkinci Bölüm

"Biz O Seyyâh-ı Derûnuz Yola Pinhân Gideriz"

Hatıralar ve Hakikatler 143
Hayrullah Efendi 144
Akdağlı Bahri Bey 148
Süleyman Sırrı Bey 158
Şehid Kaymakam Mehmed Tahir Bey 162
Vehbi Bey 165
Nâzım Bey 175

Mülâzım Veli Efendi 187
Mülâzım Hâfız Celâl Efendi 193
Musabeyli'den Elif Bacı ve Mülâzım Şefik Bey 199
Dişlili İdris Çavuş 204
İnceçayırlı Salih Çavuş 211
Kargalı Gâzîler 218
Güdülelmahacılılı Mustafa Efendi 223
Kâzım Karabekir Paşa Güdülelmahacılı'da 227
Salmanfakılılı Mustafa Çavuş 233

Üçüncü Bölüm
"Sanma Kim Havsala-i Hâmeye Kırtasa Sığar"

Hüzünbaz Nağmelerle Acıyı Bal Eylemek 243
Bozoklu Paşa Baba'ya Destan 244
Gül Baba ve Doksanüç Harbi 248
Selânik Ağıtı 251
Mehmed Muhsin Bey'in Elem Kasideleri 255
Mehmed Nuri Efendi'den Zafer Niyazı 258
Akdağlı Haşim Bey 264
Akçakışlalı Mehmed Efendi'nin Çanakkale Destanı 267
Mülâzım Şükrü Efendi 270
Kınalı Hasan 285
Mülâzım Karaca Bey 291
Sancak Muhafızı Âsım Çavuş 296
Mülâzım Celâl Efendi 303
Kodallılı Ülfet Onbaşı 306
Battallı Nuri Çavuş 320
Battallı Abdurrahman Çavuş 325
Battallı Yel Hasan 332
Son Söz 344

Bu kubbede bir hoş sadâ bırakarak
Hakk'a yürüyen
amcalarım
Mehmed Kâmil Kapusuzoğlu
ve
Mustafa Suavi Kapusuzoğlu'nun
aziz hatıralarına…

Vatan, ne bir feylesofun fikridir, ne bir şâirin duygusu…
Vatan, gerçek ve hakîkî bir yerdir.
Onun her maddesini, her hâlini sevenler vatanı sevebilir.
Vatanı, meselâ şîr-hârlar beşiği diye tanıtmak eksiktir.
Vatanın adını söylemelidir. Vatan İstanbul'dur, Üsküp'dür,
Trabzon'dur, Yozgat'dır, Ankara'dır ve bunların içinde
sayılamıyacak kadar hâtıralar vatandır.
Meselâ Yozgat, bir hudut için kaç şehid vermiştir?
Vatan dâhilinde yetişenlerin şarkıları, birbirine benzemiyen
kaç yerde okunmuştur? Birbirine uzak olan yerlerde kaç âile
evlenmiş, kaç kan karışmıştır?
Velhâsıl vatan mücessem bir mefhûmdur.
Mücerred bir mefhûm olarak, onu yalnız bir ansiklopedide
okuyabiliriz. Hâlbuki vatanın evlâdları,
mücerred bir mefhûm için ölmez.
Fakat mücessem bir mefhûm için,
asırlarca ve milyonlarca insan ölebilir!

Yahya Kemâl Beyatlı

Birkaç Söz

"İmparatorluğun en uzun yüzyılı" olan XIX. asır, bir büyük dertler yumağıdır. Dünya adeta yeniden kurulmaktadır. Her mesele çok zordur artık.

XX. asırla birlikte ise zamanın en kanlı durağına gelinmiş ve mülkü bir kara duman kaplamıştır!

Osmanlı ahalîsi elemli günler geçirmektedir! Balkan Harbi ve bozgunla derinden yaralanmıştır! Âteşîn dilbestelerle bir daha asla onmayacağı bir derde giriftar olarak acı içinde feryad etmektedir sadece!

Ezan sesi duyulmuyor
Haç dikilmiş minbere
Kâfir düşman bayrak asmış
Camilere her yere…

Milleti, yaman vurur Rumeli! Görülmemiş bir sefalet ve ıstırabın yükünü taşıyan kafileler, "eğil dağlar eğil üstünden aşam" diyerek akar Balkan dağlarından Dersaadet'e ve Anadolu'ya!

Ufuklar karardıkça kararır! Baht, kapandıkça kapanır! Nice ocakların battığı Birinci Cihan Harbi başlamıştır!

Dîn-i mübînimiz ve vatan-ı azîzimize kasdeden dümanlara karşı gazâ ve cihad yolunda azm u sebâttan ve fedakârlıktan ayrılmayan Mehmedler, Ehl-i İslâm'ın hayat ve bekâsını temin maksadıyla kemâl-i vecd-i istiğrâk ile çarpışmaktadır!

İsmail tahtının kınalı adanmışları Galiçya'da, Çanakkale'de, Kafkasya'da, Yemen'de, Sina'da, Filistin'de, Kût ve Amâre'de gazâdan gazâya koşmaktadırlar!

Fakat gidenlerin çoğu dönemeyip şühedâ-yı sâlifeye selâmlar götürmektedirler!

Devlet-i Aliyye'nin ikbal güneşi gurûb etmek üzeredir! İkbâl zamanları yerini çoktan idbara bırakmıştır. Beşer tâkatinin tahammül hududu zorlanarak bütün vatan ufku adeta bir sabır talimgâhına çevrilmiştir!

Göz açtırmayan harpler, yakmadık sîne, batırmadık ocak bırakmamış, her karış vatan toprağı mutlaka mübarek bir Mehmed'e bağrını açmıştır!

Mehmedler, çıktıkları yolun mahşeri andırır bir meydana vardığının şuuru içinde, hayat ile mematın, varlık ile yokluğun sırrına âgâh olarak, zor zamanda ateşle imtihan edilmişler, gâhi çöl sıcağında kavrulmuşlar, gâhi aşılmaz dağ başlarında bir beyaz ölüme tebessüm etmişler, gâhi ufacık bir karada ehl-i salibin son savletini kırmışlardır!

Millî Mücadele ateşiyle ısınarak harîm-i ismete hiçbir yaban elin uzanmayacağını tecrübe ettirmişlerdir! Bu gayret sayesinde toprağa can ekerek vatan ufkunda doğan hilâle rengini vermişlerdir!

Elbette ki onlar, Adn ve Firdevs'in ebedî bahtlılarıdır! Fakat bununla birlikte, o mübarek erlerin, geride boynu bükük bıraktıklarının çilelerine hangi kelâmın tasarrufu kâfi gelecek, hasretlerinin sızısına hangi hâzık tabip derman olacak! Nitekim burası sözün sükût ettiği yerdir!

Boynu bükük bir yetimin, bağrı yanık bir ananın, derdini içine attığı için gözüne boz inmiş bir ulu kocanın imtihanı, dünya kurulalı sabır taliminde en başta adı yazılan her kim varsa cümlesini gıpta ettirecek cesamettedir.

Bu nedenle geride kalanların müebbed mübtelâsı oldukları hüzünlerine mânâ verdikleri ağıtları, galiba o devrin yazılamamış destanı olarak sîneler yakmaya devam edecektir.

Büyük Milletimizin yaşadığı her yer bu hüzne aşinadır. Mübarek diyarlarımızda yaşananın aynısı Bozok Yaylası'nın dahi bildiğidir.

İşte Seferberlik Mahşeri serlevhasıyla takdim etmeye çalıştığımız hatıralar bir neslin ateşle imtihanıdır ve Yozgat'ın yazılamayan tarihidir aslında.

Seferberlik zamanı Yozgat'ında büyük trajediler yaşanmıştır. Adımız nâ-hak yere usata çıkmıştır. Herkes bahseder zaten! Fakat bir de madalyonun öteki yüzünde yazılı olanları, esas okunması gerekenleri vardır! Az da olsa bu eserde takdim edilmeye gayret edilenler yani! Bu hususu bilhassa tebarüz ettirmekte fayda vardır!

Gerçi Yozgat gâzî bir vilâyet, Yozgatlı dahi gâzî bir vatan efradıdır. Bir İstiklâl Madalyası hak etmişken, yiğitlerin harman olduğu Bozok Yaylası'nın bahtına hicran düşmüştür. O da ayrı bir fasıldır tabiî!

Samimiyetle itiraf etmeliyim! Cihan Harbi Yozgat'ının hüzzam bir tahkiyesi olan Seferberlik Mahşeri, varlıkları ve himmetleriyle büyüklerimin eseridir esasında. Bana düşen sadece kâtiplik olmuştur. Ama, ehline ayandır, eserde anlatılanlar malûmu ilâm değildir!

Bu vesileyle, hatıralarını, bilgi ve belgelerini benimle paylaşan bütün büyüklerime, dostlarıma ve eserin itina ile kisve-i tab'a bürünmesine vesile olan Ötüken Neşriyat'a, ifası zarurî teşekkür borcumu ilân etmek istiyorum!

Bu toprakları vatan kılan şüheda ve guzat-ı kiramı derin bir ihtiram ile yâd ediyor, vatan türküsü söyleyen Mehmedleri selâmlıyorum…

S. Burhanettin KAPUSUZOĞLU
Ankara 2016

Giriş

"Bildir Ahvalimi Yâre Turnalar"

Gündönümünde Yozgat

Bozoklulara Cenâb-ı Mennân
Etsin ebedî saâdet ihsan
Kazasker Saîd Efendi

İkbâlden İdbara Bir Yozgat Serencamı

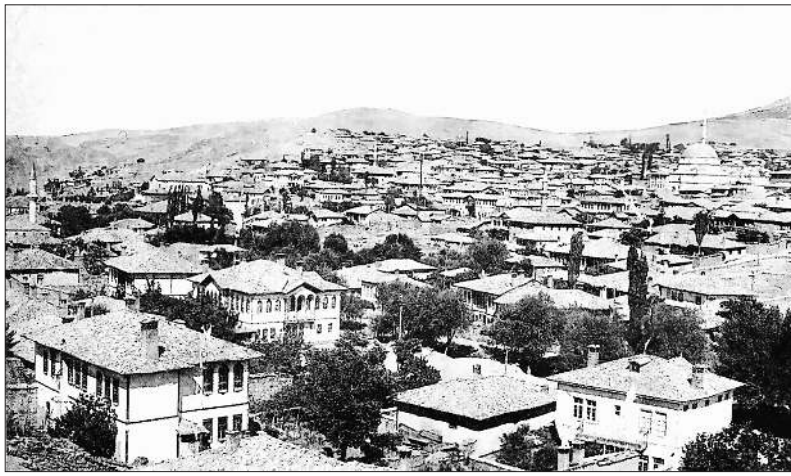
Sahip olduğumuz coğrafyalarda faklı şekillerde ve tatlarda kendini gösteren medeniyet serlevhasının altında birer alt başlık olan kültürel kimlikler, aynı kapıdan girilen medeniyet konağının odaları mesabesindedir.

Kendi gök kubbemiz altında yaşarken, mehabetli bayram sabahı hazzı içinde demler ve safâlar sürdüğümüz kimliğimiz ise biz olmak vasfımızın destanı sıfatıyla, bu büyük konağın selâmlığı hükmündedir.

Şurası muhakkak, inceliği yakaladığımız Anadolu ve taht şehir İstanbul'a doğru sürekli yükselen seyir hâli, en son karar kıldığı "aşkın şeref diyarı" "Aziz İstanbul" şâhikasının azameti ve büyüleyiciliği, diğer beldelere nazaran ötelerden ötedir.

Aşkın estetik kıvamı kültürümüz, bir medeniyet dairesinde şekillenerek medrese, tekke, konak selâmlıkları, köy odaları ve şifahî mahsullerden nasiplenerek sohbetin nâmütenahi huzurunda gönüller yapmış, ufukları kuşatmıştır. Üslûp ise gönül mülkünü tezyin etmiştir. İşte böylece gelenek, has evlâtlar yetiştirerek yeni şeylerin söylenmesine ruhsat vermiştir.

Kültür coğrafyamızda yer alan beldelerimiz, zirvede "Aziz İstanbul" olmak üzere bu nasipten hisse alarak kâşaneye çevrilmiştir.



Yozgat

Osmanlı Türkiye'sinin en güzel şehirlerinden olan Yozgat da, ziyade nasipliler ve bahtlılar arasındadır.

Yozgat, XVIII. asır Osmanlı Türkiye'sinde kurulan en son şehirdir ve Anadolu şehirlerinin en muhteşemidir. Manzaraya Yozgat'a has saray yavrusu konaklar hâkimdir. Bununla birlikte, ahalîsi yüksek bir kültürle bahtiyar ve çelebi ruhludur.[1] İşbu kâmil insanlar sayesinde, şehir kelimesinin içi bihakkın doldurulmuş ve şehirli bir aristokrat nüfus, Yozgat ile hemhâl olmuştur.

İktisadî yapısı fevkalâde güçlü bir şehir olan Yozgat, mahir sanatkârları, çarşıları ve Halep'ten Şam'a kadar Osmanlı ülkesinin pek çok yerinden gelen tüccarların iştirakiyle, her sene Haziran ayında kurulan "Yozgat Panayırı"[2] ile de canlı bir ticarete sahiptir.

---

[1] "Yozgat Türkleri çelebi, daha önce İstanbul'a yerleşmiş ve çoğalmış ailelerin Yozgat'la ilişkisi kesilmiyor, gerek yerli kaynaşım, gerek İstanbul ilişkisi. Bir 'Yozgat Efendisi' doğuyor…" Abbas Sayar, *Yozgat Var Yozgatlı Yok*, Yayına hazırlayan Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar, İstanbul 2007, s. 39.

[2] "19. asrın ikinci yarısında Yozgat, değil Orta Anadolu'nun, Küçük Asya'nın en güçlü şehri olmuştur. Ermeni sanat gücüyle kuyumculuğu yüceltmiş ve savat'ta altın işlemede Yozgat'ı bir numaraya çıkarmıştır. Van ve Yozgat Türkiye genelinde piyasaya hâkimdi. Avrupa'ya savat gümüş kolyeler, zincirler, tabakalar satarak. Manifaturacılığı Rumlarla paylaşmışlar. İthâlat çoğu kez İstanbul aracılığı ile ya-

Bu şehrin, medreseleri, mektepleri, tekkeleri, Yozgat Sarayı da denilen bey sarayı, konakları, has bahçeleri, çeşmeleri, düzgün caddeleri, Arnavut kaldırımlı sokakları, sarı kesme taştan inşa edilmiş köprüleri ve arastaları, olağanüstü güzellikteki tasvirine ait satır başlarıdır.

Anadolu'da bir benzeri olmayan ve İstanbul'daki selâtin camilerini andıran şah eser Cami-i Kebir, Başçavuş Camii, Kayyımzade Camii ve Cevherî Ali Efendi Camii dahi, hatıralar da kalan Yozgat hakkında bir fikir vermektedir...

Kâmusu'l-A'lâm müellifi Şemseddin Sami Bey'in, oldukça muntazam ve güzel bahçeleri bulunan mamur bir belde olduğunu ifade ettiği Yozgat,[3] XVIII. asrın sonları ve XIX. asırda bölgeyi ziyaret eden Batılı seyyahların, beyanlarıyla ve artık kayıp şehrin tarihine dair fevkalâde mühim ifşaatlarıyla, daha bir hüzne müptelâdır!

İkbâl devri, sayfalarını çevirip kapağını kapatınca, feleğin hançerinin ucu artık ciğerdedir. Seller, salgın hastalıklar ve kıtlıkla geçen seneler, hayata dair yeni bilgiler heceletmektedir. İmparatorluğun dağıldığı, dertlerin dağ gibi yığıldığı bir zamanda, gam sermayesinden payına düşmeyen kalmaz! Harp, kıtlık, salgın hastalık, eşkıya zülmü, mütegallibe baskısı, yokluk, yoksulluk… yaman vurur milleti!

Nüfus, azalır da azalır!

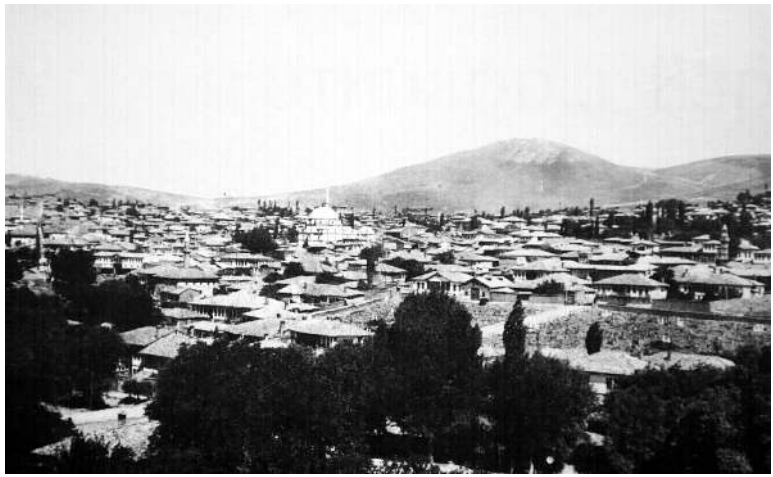
---

pılıyor. Milano'da şubesi olan Hiristiyon isimli bir Yozgatlı tüccar var. Vapurla Avrupa'dan Samsun'a mal geliyor. Develerle, merkep kervanlarıyla, sonra 1853 Kırım muhacirlerinin atlı arabası ile Yozgat'a geliyor. Orta Anadolu'nun en büyük panayırı Yozgat'ta kuruluyor. Halep'ten, Şam'dan mal satmaya, mal almaya gelenler oluyor… Rahmetli Bekir Çapanoğlu bir sohbette, "Abbas Bey" dedi. "Senin bulunduğun handa (Şimdiki Özel İdare Lojmanı) kırk oda vardı. Yaz, panayır zamanı gelince bütün odalar Şam'dan, Halep'ten gelen manifatura tüccarıyla dolardı. Ben bir yıl tek tek saydım. Yalnız ipekli kumaş satan on dört tüccar odası tespit ettim. Yalnız ipekli satarlardı." Bu hikâye 1900'lerde oluyor…" Abbas Sayar, a.g.e., İstanbul 2007, s. 38.

Yozgat Panayırı'na Hüznî Baba da işaret eder ve meşhur Yozgat Destanı'nda panayırdan bahseder:

Panayırı meşhur denir her yanda
Keçi koyun deve at merkep manda
Sığır katır kalmaz hep gelir anda
Ticaretli haziranı Yozgad'ın

[3] Şemseddin Sami, *Kâmusu'l-A'lâm*, I, s. 4812.



1920'li yıllarda Yozgat

Seferberlik neslinden Nâzım Bey: "Birinci Cihan Harbi'nden evvel Orta Anadolu'da inci gibi bir şehir olan ve 27 bine ulaşan Yozgat'ın harp sonrası nüfusu 10 bine düşmüş, her tarafı harap bir virane haline gelmişti. Yozgat bütün güzide evlâdını Irak, Sina çöllerinde bırakmış veyahut Kafkasya'nın karlarına gömmüş ve bir çok evlâdını da Galiçya Cephesi'nde toprağa gömmüştür. Günler ilerliyor fakat Yozgatın ıztırabı dinmiyordu."[4] diyerek hem keyfiyet ve hem de kemiyet bakımından sîne burkan bir tasvir yapar. Artık ötesine ne söylensin!?

Melâle mübtelâ milletin ikbâlden idbara tahvil olduğu demler geçmek bilmez bir türlü!

Bir kasırga gibi gelip hanümanı tarumar eden idbara, Hüznî Baba (d. 1879 v. 1936) tarafından söylenen bir destanda mânâ verilir:

---

[4] Bozok Gazetesi'nin 20-4-1970 tarihli nüshasından nakleden, Ahmed Güner Sayar, *Gönül Pazarı, İnsanlar, Olaylar ve Mekânlara Dair Yazılar*, İstanbul 2007, s. 126-127.



Nakipzade Camii ve Batı Özü'ndeki Köprü

Bir hüzün kapladı şanlı Yozgad'ı
Acı elemini duyan kalmadı
Bozuldu neş'esi arttı figanı
Taşı taş üstüne koyan kalmadı

Vicdanlar ağlıyor atf-ı nazarda
İntizam kalmadı çarşı pazarda
Vatan yıkılır mı vakt-i hazarda
Bir sahib-i erkân âyân kalmadı

Caddeler bozulmuş tozdan yürünmez
Kaldırımlar çökmüş taşlar görünmez
Niçin imârına karar verilmez
Reîs-i beldeden soran kalmadı

Köprüler yıkılmış kanallar göçmüş
Zarafet kalmamış güzellik uçmuş
Anneye hizmetten evlât vazgeçmiş
Şu vatanın hâlin gören kalmadı

Zavallının çöplük olmuş her yanı
Sürünür kadısı gitmez kervanı
Eskiden sürdüğü demi devranı
Düşünüp de ibret alan kalmadı

Çeşmeler kesilmiş sular akmıyor
Hayır hasenata kimse bakmıyor
Evlât babasına dönüp bakmıyor
Şu ata hakkını sayan kalmadı

Bu güzel vatanın boynu bükülmüş
Neme lâzım diyen geri çekilmiş
Sîne-i canandan al kan dökülmüş
Merhamet edip de yuyan kalmadı

Mezar taşlarına, bakan ağlıyor
Ayrılık oduyla ciğer dağlıyor
Sîne göz göz olmuş kara bağlıyor
Açılan yarayı saran kalmadı

Müşfik evlât lâzım anavatana
Kimse kıymet vermez yerde yatana
Herkes ettiğini bilip utana
Hüznî'nin sözüne uyan kalmadı

Felek sillesini vurmaya görsün… Geldi mi peşpeşe gelir… R. 1290 M. 1874-1875, kelimenin tam mânâsıyla bir felâket senesidir.

Şehir merkezinde çıkıp çarşının yanmasına sebep olup büyük zarar veren "90'ın Yangını" denilen büyük yangın, tıpkı daha evvelki yangınlar gibi Yozgat'ı perişan etmiştir.

"Büyük Sel" ya da "90'ın Seli," R. 1290 M. 1874-1875'te yine büyük felâket olarak zor sarılacak bir yara açmıştır.

Sürmeli çeşitlemeleri arasında bulunan fevkalâde güzel bir gönül nağmesi var. Uşşâkın malûmu türkü dahi Yozgat'a gelen büyük sellerin sîne dağlayan bir hatırasıdır:

Dersini almış da ediyor ezber
Sürmeli gözlerin sürmeyi neyler
Bu dert beni iflâh etmez del'eyler
Benim dert çekmeye dermanım mı var

Kaşın çeğmellenmiş kirpik üstüne
Havada buludun ağdığı gibi
Çiğ düşmüş de gül sîneler ıslanmış
Yağmurun güllere yağdığı gibi

Yozgat'ı sel almış Soğluğu duman
Sıtkınan seviyom billâhi inan
Ölüp de mezara girdiğim zaman
Ben susuyum kemiklerim söylesin

Sellerin ardı kesilmez Yozgat'ta.

R. 1308 M. 1892'de büyük bir sel daha gelir, dereler çağlayıp taşar. Bir defa daha sel, teslim alır Yozgat'ı.

İki sene süren ve çok sayıda can kaybına sebep olan R. 1290 M. 1874-1875'teki kıtlık, yani "90'ın Kıtlığı," hafızalara kazınmış ve bir türlü unutulmayan büyük badireler arasında yerini almıştır. Dört sene süren kıtlıkta, bütün Orta Anadolu bu ağır musibetten nasiplenir. Hatta, Zemînî mahlasıyla şiir söyleyen Yarımın Haşim Baba (d. 1838 v. 1908), kıtlık günlerinde şöyle niyaz etmiştir:

Bir acayip zaman içinde kaldık
Belâ sitem gelir hep ive ine
Züğürtlük derdiyle hayıra daldık
Biz dilenci olduk paralar civa

Ekserisi terk eyledi namazı
İbadet itaat nâz u niyazı
Ekmek tavşan oldu biz olduk tazı
Yorulduk yoşulduk hep kova kova

Hak sahibi gelir başa derilir
Yaka paça mahkemeye varılır
Ne matlubat biter ne borç verilir
İş böyle giderse com kara deve

Eski bereketler bilmem ne oldu
Cemî-i mahsulât sarardı soldu
Kahve şeker tütün bahasın buldu
Zemînî muhtaçtır bir çakım kava[5]

Birbiri ardınca sıralanan felâkatlere bir yenisi daha eklenir. Bu sefer ahalî, kıtlık derdine müptelâ olur.

"26'nın Kıtlığı" diye meşhur yani R. 1326 M. 1910-1911'deki büyük kıtlık, çektirdiği acılarla tarihe geçmiş ve hafızalara kazınmış bir diğer felâkettir. Şahitlerine yetiştiğimiz büyük kıtlıkda, yiyecek bulmak için çekilen sıkıntılar yaşlı gözlerle hâlâ anlatılıyor.

Dahası var!

1900'lü senelerin ilk çeyreğindeki kolera, veba, tifüs salgınları, 1918'deki İspanyol Nezlesi başta şehir merkezi olmak üzere bölgeyi sarsmıştır.[6]

Cepheden Cepheye Atılırken Dert Teknesinde Umut Yeşertmek

Bozok'ta tarihin her devrinde büyük harplerin izleri derin yaralar açmıştır! Bu bakımdan Hak yoluna adanmış İsmail tahtının kınalı kuzuları ve cepheler, ayrı bir sayfadır Bozok'un hafızasında! İşbu sayfaya ait silinmez izler, vatan hizmetindeki üstün gayreti ilân eder bir mevkidedir!

Her cephe, mutlaka her eve bir yetim bırakmıştır! Bozoklu ak pürçekli analar, ulu kocalar, koç yiğit evlâtlarını, her devirde olduğu gibi, Kırım Harbi, Doksanüç Harbi, Balkan Harbi ve ne iştir bilinmez, gidenin gelmediği Yemen'e yollamıştır.

Doksanüç Harbi ve Pilevne'nin hatırası Yozgat için başkadır.

Yozgat Redif Taburu büyük kahramanlıklar göstermiştir Pilevne'de!

---

[5] Bkz. Mahmut Işıtman, *Yozgatlı Zemînî*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, 9, 188, Mart 1965, s. 3682-3683; M. Öcal Oğuz, *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Ankara 1994, s. 157-162.

[6] Bkz. S. Burhanettin Kapusuzoğlu, *Bozoknağme-Yozgat'a Güzelleme*, İstanbul 2015, s. 84-90.



Yozgat. Hükûmet Dairesi ve Caddesi. Sene 1340

Gösterilen kahramanlığın şahitlerinden Gâzî Osman Paşa, tabyalardan birinin adına Yozgat Tabyası adını vermiştir. Hatta Şıpka Muharebeleri'nde bozulmak üzere olan Kırşehir Taburu'nu yok olmaktan son anda Yozgatlılar kurtarmıştır!

Avrupa Türkiyesini kaybettiğimiz Balkan Bozgunu ve asırlarca vatan bildiğimiz Rumeli'ni kaybımız da aynı azamettedir!

Osmanlı Genel Kurmayı 3. Şubesi'nce hazırlanan 1912-1913 senesi seferberlik planında 5 numaralı projede Rumeli Doğu Ordusu'nun yığınak bölgesindeki birlikler arasında Yozgat Redif Tümeni'nden bahsedilir.

27 Taburdan oluşan 18. Redif Kolordusu'nun arasında Kayseri, Lüleburgaz ve Antalya Redif Tümenleri ile beraberdir Yozgat Tümeni![7]

23 Ekim 1912 Çarşamba günü, Kırcaali Müfrezesi'nin mağlup olduğu ve düşmanın Gümülcine'ye yaklaştığı haberi alınır. Aynı gün öğleden sonra Kırklareli-Edirne hattının kuzeyinde büyük muhare-

[7] Sait Pertev Demirhan, *Balkan Savaşı'nda Büyük Genel Karargâh*, Notlarla Yayına Hazırlayan: Sema Demirtaş, İstanbul 2012, s. 13-14.